

Izvješće o utvrđivanju stanja u odnosu na pravni okvir te pomoć dostupnu migrantima - žrtvama seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja (SGBV)

PROTECT – Sprječavanje seksualnog i rodno
uvjetovanog nasilja u odnosu na migrante te
jačanje podrške žrtvama

2019.

Kenniscentrum
seksualiteit

HRVATSKA

UVOD

Ovo je izvješće rezultat procesa nacionalnog mapiranja koji je proveo IOM Hrvatska temeljem istraživanja nacionalnog zakonodavnog okvira i istraživanja provedenog kroz razgovore s Ministarstvom za demografiju, obitelji, mlade i socijalnu politiku, Ministarstvom unutarnjih poslova, pravobraniteljem, pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova, nevladinim organizacijama (Hrvatskim Crvenim križem⁵³, Autonomnom ženskom kućom Zagreb⁵⁴, Centrom za žene žrtve rata ROSA⁵⁵, Hrvatskim pravnim centrom⁵⁶, Centrom za mirovne studije⁵⁷) između siječnja i veljače 2019.

U izvješću je utvrđen nacionalni zakonodavni okvir, postojeće službe za podršku u slučajevima seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja (SGBV), usluge podrške koje pružaju kako državne tako i nevladine organizacije (NVO) te ključni nedostaci i izazovi koje su utvrdili pružatelji usluga.

HRVATSKI KONTEKST

Tijekom izbjegličke krize 2015. godine, Hrvatska je uglavnom bila tranzitna zemlja za migrante i osobe pod međunarodnom zaštitom koji su se nadali doprijeti do bogatijih država Zapadne Europe kao što su Njemačka, a tek mali broj njih formalno je tražio azil u Hrvatskoj. Kada je od rujna 2015. do ožujka 2016. godine kroz Hrvatsku prošlo 650.000 osoba, tek ih je 22 željelo ostati te zatražiti azil u Hrvatskoj⁵⁸.

Hrvatska se suočila s povećanjem broja podnositelja zahtjeva 2017. i 2018. godine koji su vraćeni Hrvatskoj temeljem Dublinske uredbe. 2018. godine je Ministarstvo unutarnjih poslova zaprimilo 1.068 iskaza namjere traženja međunarodne zaštite, a krajem 2018. ih je još 150 bilo u radu. Glavne države porijekla bile su Afganistan, Sirija, Iran, Irak i Alžir. Broj osoba kojima je odobren status zaštite 2018. godine bio je oko 50 posto viši u usporedbi s 2017. godinom. Među podnositeljima zahtjeva iz 2018. godine, 50,3 posto su bili muškarci, 16,1 posto žene, 27,6 posto djeca, a 6 posto djeca migranata bez pratnje⁵⁹.

---

⁴² <http://www2.hck.hr/en>

⁴³ <https://www.azkz.net/>

⁴⁴ <https://www.czzzr.hr/>

⁴⁵ <https://www.hpc.hr/>

⁴⁶ <https://www.cms.hr/en>

⁴⁷ IRMO-Migration trends in Croatia, Sandro Knezevic i Maja Grosinic, 2017.

⁴⁸ Baza podataka o azilu, Izvješće za Hrvatsku: Hrvatska, 2018.

Do kraja kolovoza 2017., 78 osoba je stiglo u Hrvatsku u okviru programa premještanja⁶⁰. Većina tih premještenih 78 izbjeglica više nisu u Hrvatskoj, usprkos tome što u ih hrvatske vlasti obavijestile da ne mogu dobiti zaštitu niti u jednoj drugoj državi osim u državi premještanja. Do kraja veljače 2019., u okviru programa preseljenja stigle su 152 osobe. U svibnju, lipnju i kolovozu 2019. očekuje se još 101 sirijska izbjeglica, čime će Hrvatska ispuniti kvote utvrđene vladinim odlukama iz 2015. i 2017., primivši ukupno 253 izbjeglice⁶¹. Nova odluka o preseljenju za 2019. stupila je na snagu⁶². Kao izazov, prijavljena su neka povlačenja preseljenja u Hrvatsku prije odabranih misija te nakon provedene kulturne orijentacije.⁶³

Hrvatska ima dva prihvatilišta za tražitelje azila ukupnog kapaciteta 700 osoba, smještena u Zagrebu i Kutini. U Prihvatilištu u Kutini osigurane su odvojene prostorije za žene i ranjive skupine. Obitelji se smještaju zajedno, dok se žene samice, djeca bez pratnje te traumatizirani podnositelji zahtjeva smještaju u odvojene sobe. Međutim, neka djeca su smještena zajedno s drugim tražiteljima azila u prihvatilištima, uključujući djecu smještenu s muškarcima samcima, osobama s mentalnim teškoćama te osobama s problemom zlouporabe droga.⁶⁴ Djeca bez pratnje smještaju se kod drugih pružatelja socijalnih usluga za djecu ili u udomiteljske obitelji.

PREGLED ZAKONODAVNOG OKVIRA U HRVATSKOJ

2017. godine, u definicije zločina mržnje te javnog poticanja na nasilje i mržnju iz Kaznenog zakona je kao nova zaštićena osnova dodan „jezik“. To je jedna od mjera zajamčenih Nacionalnim planom suzbijanja diskriminacije za razdoblje 2017.-2022. te Akcijskog plana 2017.-2019.

Regulacija nasilja u obitelji iz Obiteljskog zakona iz 2015. godine primarno je usredotočena na zaštitu djece od drugih članova obitelji te obvezuje roditelje na djelovanje kako bi zaštitili djecu od zlostavljачkih članova obitelji, ali uključuje i odredbe o osobnim pravima i odgovornostima bračnih partnera.⁶⁵

---

⁴⁹ http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1507.htm

⁶¹ http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1507.htm,

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_10_99_2276.html

⁶² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_16_323.html

⁶³ EMN Annual Report on Migration and Asylum, 2018.

⁶⁴ AIDA, Baza podataka o azilu Hrvatska, 2018.

⁶⁵ Obiteljski zakon, članak 30.

Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje 2017.-2022. bila je donesena 22. rujna 2017., kao četvrta nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji. Ona uključuje 33 mjere temeljene na konkretnom članku Istambulske konvencije.

Novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji stupio je na snagu 1. siječnja 2018. Zakon je donesen kako bi se regulatorni okvir u odnosu na nasilje u obitelji uskladio s Kaznenim zakonom koji je stupio na snagu 2013. godine, posebice u donosu na kategorizaciju kaznenih djela nasilja u obitelji⁶⁶.

U svjetlu ciljeva UN-ove Konvencije o pravima djeteta, Hrvatska je donijela Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2020. Jedno od četiri strateška područja je iskorjenjivanje svih oblika nasilja nad djecom.

Najvažniji događaj za razvoj podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela tijekom 2015. godine bilo je donošenje Nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2016. do 2020.⁶⁷

U zadnje dvije godine Hrvatska je donijela brojne zakonske inicijative i politike kako bi revidirala svoju nacionalnu stratešku politiku na području trgovanja ljudima, uključujući Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje 2018. do 2021., Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima iz 2017. godine, Protokol o postupanju pri dobrovoljnom i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima iz 2017. te Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje iz 2018. godine.

Hrvatska planira donijeti još dva protokola 2019. godine - revidirani Protokol o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima te Protokol o razmjeni podataka o identificiranim žrtvama trgovanja ljudima.

2018. godine je donesen Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja s ciljem uvođenja standardiziranog postupka i obveza nadležnih tijela prema žrtvama seksualnog nasilja bez obzira na njihovu dob, mjesto nasilja, rod i/ili druge osobne karakteristike.⁶⁸

---

⁶⁶ <http://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-zastiti-od-nasilja-u-ob>

⁶⁷ [https://www.documenta.hr/assets/files/Godisnji%20izvjestaji/Report-on-the-implementation-of-Directive-2012\(1\).pdf](https://www.documenta.hr/assets/files/Godisnji%20izvjestaji/Report-on-the-implementation-of-Directive-2012(1).pdf)

⁶⁸ <http://www.mvep.hr/files/file/2019/1904181142-upr-mid-term-report-2019.pdf>

Hrvatska je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istambulsku konvenciju) koja je stupila na snagu 1. listopada 2018.

Hrvatska i dalje nema usklađen dokument strateške politike za promicanje ravnopravnosti spolova. Isti se planira izraditi tijekom 2019./2020.

Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana suzbijanja diskriminacije 2017.-2019. donosi određeni broj aktivnosti usmjerenih prema sprječavanju i suzbijanju diskriminacije po svim osnovama zaštićenim Zakonom o suzbijanju diskriminacije, uključujući izražavanje seksualne orijentacije. U odnosu na kaznene odredbe koje se odnose na kaznena djela iz mržnje i govor mržnje, posebna se pozornost posvećuje LGBTI osobama.

Osim zakonodavstva povezanog sa suzbijanjem trgovanja ljudima te nasilja nad djecom, migranti, tražitelji azila ili osobe pod međunarodnom zaštitom nisu prepoznati niti u jednom drugom hrvatskom zakonu vezanom uz seksualno i rodno uvjetovano nasilje.

Prema hrvatskom Ustavu, prema svakoj osobi zakon postupa jednako te svaka osoba uživa istu zaštitu zakona kao i svi ostali

PODACI O SEKSUALNOM I RODNO UVJETOVANOM NASILJU U HRVATSKOJ

Nasilje u obitelji u Hrvatskoj je u porastu, a broj takvih kaznenih djela prijavljenih 2015. iznosio je 145, 2016. 330, od čega ih je 279 bilo nad ženama, a 2017. prijavljena su 552 kaznena djela, od čega 464 nad ženama. U 90 posto slučajeva nasilja u obitelji vođeni su prekršajni postupci, uključujući 16.000 takvih predmeta u 2015., 13.000 u 2016. i 12.000 u 2017. godini.⁶⁹

U razdoblju od 2014.-2018. je u Hrvatskoj ubijeno 195 osoba, uključujući 91 ženu. U 70 posto slučajeva ubojica žena bio je netko tko im je blizak, a u 54 posto slučajeva su to bili njihovi partneri. 2017. godine je zabilježeno 12.000 povreda koje su uključivale nasilje u obitelji, od čega su u 8.000 slučajeva žrtve bile žene te 552 slučaja nasilja u obitelji u kojima su 84 posto žrtve bile žene⁷⁰.

U razdoblju 2000.—2010. bilo je ukupno 6.625 prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja, između 461 i 761 slučaja godišnje.⁷¹

Ne postoje raspoložive statistike o seksualnom i rodno uvjetovanom nasilju koje se odnose na populaciju migranata. Nalazi iz razgovora provedenih s kulturnim medijatorima koji su radili u Prihvatilištu pokazali su da je bilo nekih slučajeva nasilja u obitelji nad ženama, ali ne i slučajeva koje bi žrtve dobrovoljno prijavile.

⁶⁹ <http://hr.n1info.com/English/NEWS/a378094/Protest-against-domestic-violence-takes-place-in-Zagreb.html>

⁷⁰ <https://vlada.gov.hr/news/pm-plenkovic-we-need-to-strengthen-mechanisms-to-prevent-violence-against-women-and-domestic-violence/23689>

⁷¹ <http://www.sigurnomjesto.hr/en/violence-prevention/statistics/>

Nadalje, seksualno nasilje u odnosu na maloljetne djevojčice i dječake bilo je priznato, međutim, u velikoj mjeri je ostajalo neprijavljeno zbog straha od počinitelja ili zbog toga što su djeca tvrdila da su dala svoj pristanak na čin. Osim toga, ispred prihvatilišta utvrđeno je povećanje prostitucije među osobama muškog spola, kako među djecom, tako i među odraslima, međutim nije prepoznato kao prisilna prostitucija te nije provedena šira istraga.

U svrhu suzbijanja trgovanja ljudima (THB) Hrvatska je tijekom godina razvila učinkovit Nacionalni referalni sustav koji uključuje aktivnosti od trenutka identifikacije žrtve trgovanja ljudima do njezine pune integracije/reintegracije u društvo. U Hrvatskoj su većina žrtava hrvatski državljani koje se iskorištava unutar hrvatskih granica, a brojni muškarci žrtve su radnog iskorištavanja. Tijekom godina Hrvatska je kao žrtve identificirala neke strance iz Bosne i Hercegovine, Rumunjske, Nigerije, Mađarske, Afganistana, Pakistana, Tajlanda i sa Filipina.

2017. godine je Hrvatska identificirala ukupno 29 žrtava. Od njih, 16 su bili muškog spola, a 13 žrtava su bile ženskog spola. Od tog broja, 19 su bili hrvatski državljani, a 10 stranci (Bosna i Hercegovina, Rumunjska i Nigerija). Najnoviji trend je da su gotovo polovica žrtava (14) maloljetnici, sedam dječaka i sedam djevojčica.

Prevladavajući oblik iskorištavanja je radno iskorištavanje (14), međutim, postoje i slučajevi seksualnog iskorištavanja (9). Neke od žrtava iskorištavane su za počinjenje nezakonitih radnji povezanih s trgovanjem ljudima (18) te prisilnim brakom (1)⁷².

OPĆE USLUGE DOSTUPNE ŽRTVAMA SEKSUALNOG I RODNO UVJETOVANOG NASILJA I NJIHOVA PRAVA

Postoji nekoliko uspostavljenih sustava, ovisno o vrsti nasilja koje su žrtve pretrpjele. *Žrtve kaznenih djela* (kao što su djela protiv spolne slobode, genitalno sakaćenje...) mogu se obratiti policiji ili uredu državnog odvjetnika. Kao žrtve kaznenog djela, one imaju pravo na psihološku i drugu podršku, besplatnu pravnu pomoć te na zahtjev za financijskom odštetom kada je kazneno djelo počinjeno s namjerom te na zdravstvenu skrb. Uz to, postoji nekoliko konkretnih prava vezanih uz istragu i sudski postupak.

Žrtve nasilja u obitelji mogu se obratiti policiji, uredu državnog odvjetnika, centrima za socijalnu skrb ili nevladinim organizacijama koje pružaju podršku. One imaju pravo na mjere posebne zaštite (od počinitelja), na sklonište te na usluge podrške koju pružaju centri za socijalnu skrb.

---

⁷² https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states/croatia_en

Žrtve trgovanja ljudima mogu se obratiti policiji ili nevladinoj organizaciji radi podrške. One imaju pravo na sklonište te na sudjelovanje u programu pomoći i zaštite. Ako osoba pristane sudjelovati u tom programu, ona ima pravo na sklonište, zdravstvenu i psihosocijalnu zaštitu, humanitarnu pomoć, usluge prijevoda te pravnu pomoć. Također, žrtve trgovanja ljudima imaju pravo na siguran povratak u njihovu zemlju podrijetla.

Žrtve seksualnog uznemiravanja mogu se obratiti pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, policiji, uredu državnog odvjetnika te centrima za socijalnu skrb. Te instance imaju mandat pokrenuti prekršajni postupak u odnosu na slučajeve diskriminacije. *Žrtve seksualnog nasilja* mogu se obratiti policiji, uredu državnog odvjetnika, centrima za socijalnu skrb i nevladinim organizacijama koje pružaju podršku. One imaju pravo na odgovarajući smještaj ovisno o tome je li žrtva dijete ili odrasla osoba; na financijsko obeštećenje kao žrtva kaznenog djela, psihološku pomoć, besplatnu pravnu pomoć, zdravstvenu skrb, neinstitucionalnu skrb koja se sastoji od šireg raspona mjera pružanja pomoći i podrške žrtvama, kao što je savjetovanje, psihoterapija (individualna ili grupna), rad s članovima obitelji, priprema za sudske postupke, praćenje žrtava tijekom sudskog postupka, daljnje poboljšanje postupanja prema žrtvama.

Generalno postoji mali broj skloništa za bilo koju vrstu žrtava seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja, gdje one mogu biti smještene te im se može pružiti psihosocijalna pomoć- Ta skloništa vode nevladine organizacije (7 skloništa za koja nije potrebna službena uputnica) ili jedinice lokalne samouprave te skloništa za zlostavljane majke s djecom (gdje je potreba službena uputnica centra za socijalnu skrb).

Također, postoji nekoliko besplatnih telefonskih linija koje žrtve mogu nazvati te dobiti pomoć i savjet.

Podnositeljima zahtjeva kojima je potreban poseban prihvat i/ili postupovna jamstva, osobito žrtvama mučenja, silovanja ili drugih ozbiljnih oblika psihološkog, fizičkog ili seksualnog nasilja bit će pružena odgovarajuća zdravstvena skrb u skladu sa hrvatskim zakonima.⁷³ Međutim, u praksi ova vrsta dodatne zdravstvene skrbi nije redovno dostupna osobama koje imaju posebne potrebe.

Osobe pod međunarodnom zaštitom/stranci pod supsidijarnom zaštitom te maloljetnici bez pratnje imaju pravo na istup razinu zdravstvene skrbi kao i osobe sa zdravstvenim osiguranjem⁷⁴, dok neregularni migranti imaju pravo na medicinsku skrb samo u hitnim slučajevima.⁷⁵

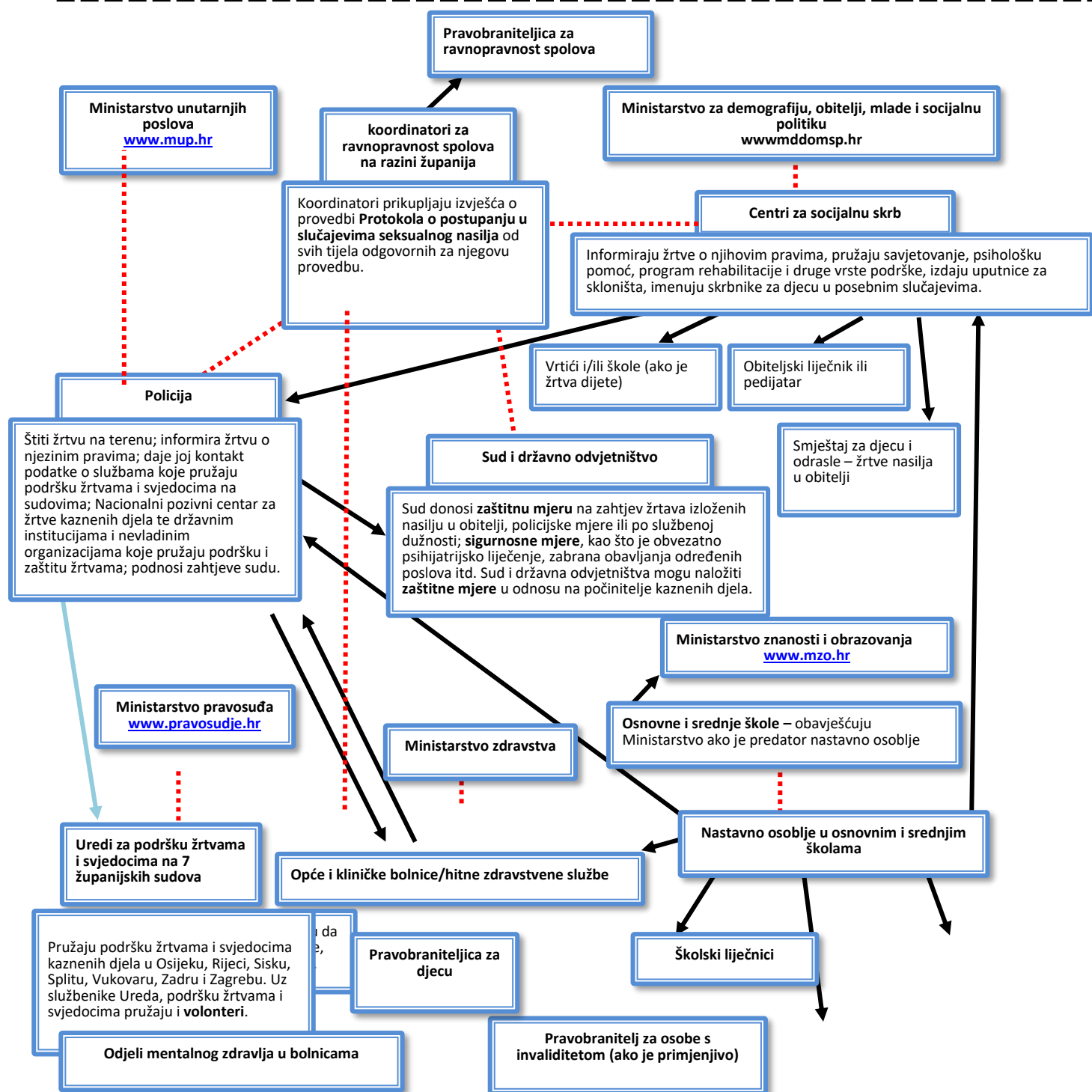
---

⁷³ Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti tražitelja azila daje ima pravo na medicinsku skrb u hitnim slučajevima (članak 57.).

⁷⁴ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca (članci 21. i 22.).

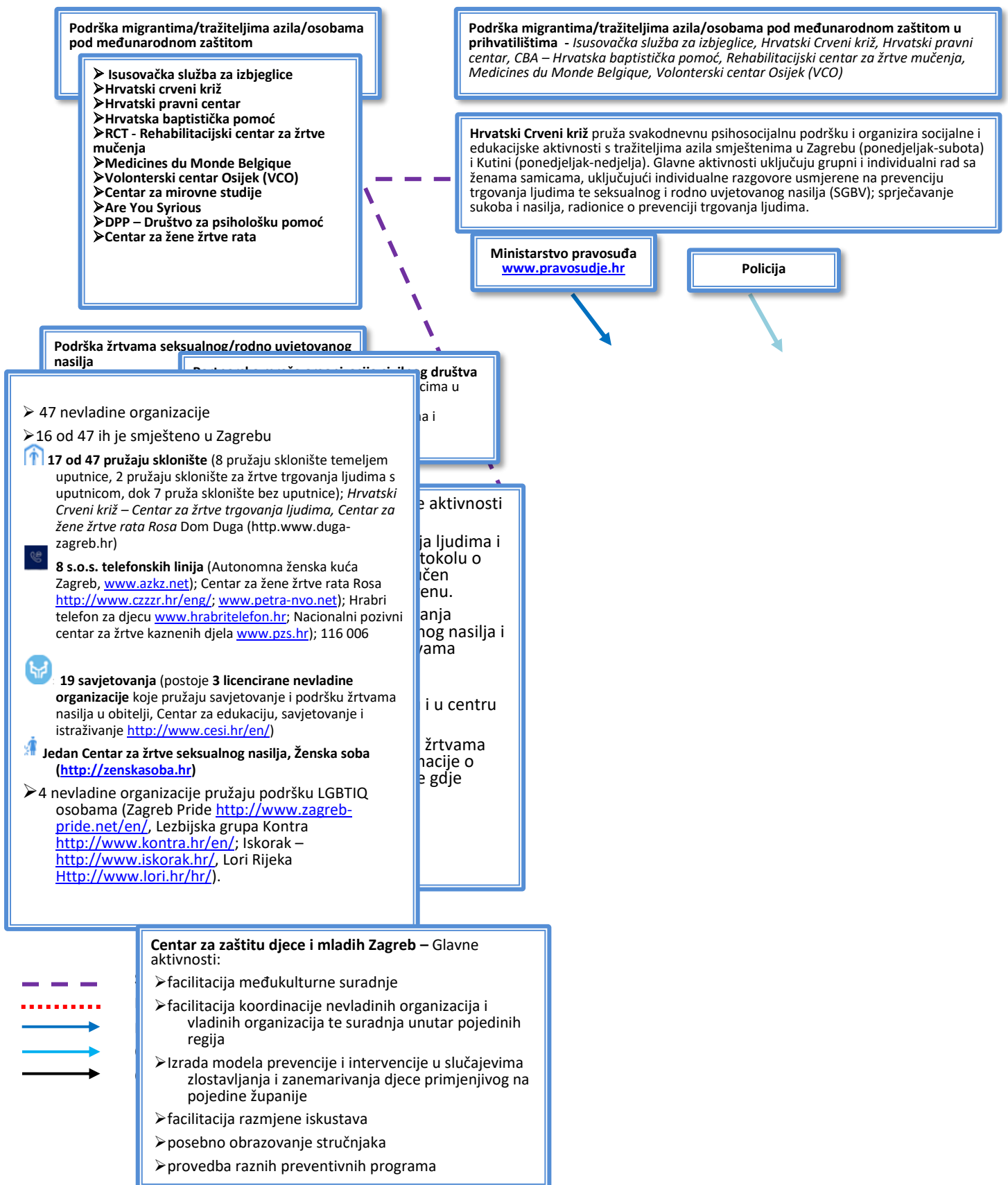
⁷⁵ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca (članak 24.).

Odgovorne ustanove

Uključene nevladine organizacije

KLJUČNI ZAKLJUČCI I PRIJEDLOZI ZA BUDUĆNOST

U nastavku su utvrđeni ključni izazovi kod identifikacije te pružanja pomoći žrtvama seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja u Hrvatskoj:

- Nepostojanje sustava za žrtve seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja među migrantima/tražiteljima azila ili osobama pod međunarodnom zaštitom, osim u slučaju da je osoba žrtva trgovanja ljudima.
- Nedostatno poznavanje kulturnih razlika među migrantima u specijaliziranim službama, a što bi moglo utjecati na to kako migranti/tražitelji azila/osobe pod međunarodnom zaštitom gledaju na seksualno i rodno uvjetovano nasilje.
- Nedostatak psihološke pomoći potencijalnim i stvarnim žrtvama, budući da nisu organizirane usluge prijevoda.
- Nepostojanje raspoloživih informacija/podataka o spolnom i rodno uvjetovanom nasilju u zajednici migranata.
- Nedostatak podrške i zaštite migrantima/tražiteljima azila/osobama pod međunarodnom zaštitom koje su žrtve seksualnog nasilja.
- Nedostatak sustavnih usluga za migrantsku zajednicu zbog činjenice da se pomoć često ograničava na trajanje pojedinih projekata.
- Nepostojanje nevladinih organizacija koje bi pružale pomoć muškarcima i dječacima koji su žrtve seksualnog nasilja.

Na temelju provedenih razgovora s nacionalnim dionicima, postoji značajna podrška projektu PROTECT. Dionici su predstojeće edukacije za pružatelje općih i specijaliziranih usluga ocijenili kao ključne, budući da postoje nedostaci u znanju o seksualnom i rodno uvjetovanom nasilju među migrantskom populacijom. Težak položaj žrtava koje su istovremeno migranti/tražitelji azila/osobe pod međunarodnom zaštitom iziskuje posvećivanje posebne pozornosti dionika u sustavu zaštite te senzibilizirani pristup kod pružanja potrebnih oblika pomoći te izrade programa podrške, ali i kod osmišljavanja politika (potencijalne) integracije. Ova vrsta edukacije bit će dragocjena pružateljima usluga kako bi se osnažio postupak screeninga s ciljem identifikacije žrtava, odgovarajuće reakcije te pružanja pomoći žrtvi. Nadalje, informativna predavanja o seksualnom i rodno uvjetovanom nasilju među migrantskom populacijom su dragocjena te će osnažiti žene i djecu migrante da započnu prijavljivati nasilje te da zatraže podršku dostupnih službi. Ovaj je projekt također predviđen kao osnova za nastavni projekt koji uključuje izradu standardnih operativnih postupaka u slučajevima seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja te jačanje usluga koje se pružaju žrtvama muškog spola, bez obzira na dob.

